

مجلس بیست و دوم: بایستگی کمک به هموعان

حجت الاسلام والمسلمین علیرضا انصاری*

اشاره

امروزه، علم پیشرفت چشمگیری یافته و انسان‌ها قله‌های بلند دانش را فتح نموده‌اند؛ اما جایگاه و بنیان اخلاق، انسانیت و عدالت بسیار متزلزل شده است. جنایات جنگی، نسل‌کشی و گسترش فقر در جهان، شاهد روشنی بر این ادعاست؛ اما در اسلام، قبل از هر چیز، به نوع دوستی و کارگشایی، اهمیت داده شده است؛ به گونه‌ای که در جوامع حدیثی و منابع فقهی، مباحث مستقلی مانند «قضاء حاجة المؤمن» و «الإهتمام بأمور المسلمین» ارائه گردیده است. این نوشتار، تحت عنوان کلی «سبک زندگی اجتماعی» می‌کوشد سه موضوع: «خدمت‌رسانی به هموعان»، «آشتی بین دو نفر» و «عیادت از بیمار» را تبیین نماید.

اهمیت خدمت به دیگران

یکی از عالی‌ترین تمایلات انسانی، احساسات و عواطف لطیفی است که از اعماق جان آدمی می‌جوشد و به صورت خدمت به هموعان در صفحه زندگی جلوه می‌یابد. استاد شهید مطهری رحمته‌الله می‌گوید: «خواسته‌های طبیعی، آن چیزهایی است که ناشی از ساختمان طبیعی بشر است. یک سلسله [اموری هست] که هر بشری به موجب آنکه بشر است، خواهان آنهاست؛ مثلاً بشر... به همدردی و خدمت به هموعان، علاقه‌مند است... این خواسته‌ها، طبیعی است.»^۱ در اسلام نیز به این خواستگاه توجه خاص شده است. پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمود: «الْخَلْقُ كُلُّهُمْ

* نویسنده و پژوهشگر.

۱. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۳، ص ۳۸۴.

عِيَالُ اللَّهِ فَأَحَبُّهُمْ إِلَيَّ عَزَّ وَجَلَّ أَنْفَعُهُمْ لِعِيَالِهِ؛^۱ مردم همگی [در حکم] عیال و خانواده خداوند هستند. پس، بهترین مردم نزد خدا، کسی است که بیشترین نفع را به آنان برساند.» امام حسن علیه السلام فرمود: «حَصْلَتَانِ لَيْسَ فَوْقَهُمَا شَيْءٌ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَنَفْعُ الْإِخْوَانِ؛^۲ دو ویژگی است که بالاتر از آن، چیزی نیست؛ یکی، ایمان به خداوند است و دیگری، نفع‌رساندن به برادران ایمانی.»

اولیای خدا نیز به این امر توجه بسیاری نشان می‌دادند. گویند قافله‌ای از مسلمانان که آهنگ مکه داشت، همین که به مدینه رسید، چند روزی استراحت کرد و بعد، از مدینه به مقصد مکه حرکت نمود. در بین راه مکه و مدینه، در یکی از منازل، اهل قافله با مردی روبه‌رو شدند که با آنها آشنا بود. آن مرد در ضمن صحبت با آنان، متوجه شخصی شد که سیمای صالحان داشت و به کارها و حاجات اهل قافله رسیدگی می‌کرد. در همان لحظه اول، آن شخص را شناخت. با کمال تعجب، از اهل قافله پرسید: این فرد را که مشغول خدمت و انجام کارهای شماست، می‌شناسید؟ گفتند: نه، این مرد در مدینه به قافله ما ملحق شد؛ مردی صالح و پرهیزکار است. ما از او تقاضا نکرده‌ایم که برای ما کاری انجام دهد؛ ولی او خودش مایل است که در کارها به دیگران کمک کند. آن مرد گفت: معلوم است که او را نمی‌شناسید؛ چون اگر می‌شناختید، حاضر نمی‌شدید مانند یک خادم به کارهای شما رسیدگی کند. گفتند: مگر این شخص کیست؟ گفت: این، علی بن حسین علیه السلام است. جمعیت، آشفته‌حال شدند و خواستند برای معذرت‌خواهی دست و پای امام را ببوسند. آنگاه به عنوان گلايه گفتند: این چه کاری بود که شما با ما کردید؟ ممکن بود خدای ناخواسته ما جسارتی به شما بکنیم. امام علیه السلام فرمود: «من عمداً شما را که مرا نمی‌شناختید، برای هم‌سفری انتخاب کردم؛ زیرا گاهی با کسانی که مرا می‌شناسند، مسافرت می‌کنم و آنها به جهت [نسبتی که با] رسول خدا صلی الله علیه و آله [دارم]، نمی‌گذارند عهده‌دار خدمتی شوم. از این رو، هم‌سفرانی انتخاب می‌کنم که مرا نمی‌شناسند؛ تا به سعادت خدمت نایل شوم.»^۳

۱. کلینی، الکافی، ج ۳، ص ۴۱۹.

۲. ابن‌شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۴۸۹.

۳. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۸، ص ۲۰۳.

عرصه‌های خدمت‌رسانی

در اسلام، قلمرو خدمت، فرازمانی و فرامکانی است؛ یعنی در همه عرصه‌ها به مسلمان، غیرمسلمان و حتی به حیوانات نیز می‌توان خدمت کرد. از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سؤال شد: چه کسی نزد خداوند محبوب‌تر است؟ حضرت فرمود: «آن‌که نفعش به انسان‌ها بیشتر برسد.»^۱ پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ روزی این داستان را برای یارانش نقل کرد که: «مردی از بیابانی گذر می‌کرد. ناگهان، سگی را دید که از شدت تشنگی زبانش را به خاک‌های نمناک بیابان می‌مالد. در آنجا چاه آبی بود؛ آن مرد کفش خودش را به شالی بست و به داخل چاه انداخت و از آن آب کشید و جلوی سگ گذاشت. خداوند به پیامبر زمانش وحی کرد: آن شخص را به دلیل این عملش بخشیدم و به بهشت بردم.»

در این هنگام، یاران پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عرض کردند: آیا ما نیز می‌توانیم با کمک به حیوانات از خدا پاداش بگیریم؟ حضرت فرمود: «آری، و برای هر جگر زنده‌ای که موفق به انجام خدمتی شوید، ثواب خواهید برد.»^۲

خدمت‌رسانی می‌تواند در عرصه فردی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی صورت گیرد. در اینجا به دو محور فردی و اجتماعی اشاره می‌شود. البته خدمت‌رسانی باید با نیت الهی باشد؛ نه صرفاً بر اساس احساس و ترحم؛ زیرا در آموزه الهی، آن چیزی ارزشمند است که به منظور جلب رضایت خداوند انجام شود؛ وگرنه خدمت به نیت مقاصد نفسانی، تأثیری نخواهد داشت؛ چراکه عمل خیر باید از راه خیر و نیک انجام پذیرد؛ چنان‌که خدا می‌فرماید: «إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ»^۳ خداوند فقط از پرهیزکاران [اعمال نیک] را می‌پذیرد.

در ادامه، به معرفی برخی از عرصه‌های خدمت‌رسانی می‌پردازیم که عبارت‌اند از:

۱. اندوه‌زدایی

خدمت به بندگان خدا، گاهی از طریق کمک مالی است و گاهی به همدردی و شاد نمودن آنان. از این رو، اسلام در کنار خدمات جسمی، «خدمات روانی» را نیز لازم شمرده است؛ به همین

۱. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۶۴.

۲. سید مجتبی موسوی لاری، رسالت اخلاق در تکامل انسان، ص ۲۰۷.

۳. سوره مائده، آیه ۲۷.

سبب، در این زمینه باب مخصوصی در کتاب‌های حدیثی به نام «بَابُ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَی الْمُؤْمِنِ»^۱ وجود دارد. رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «شما هرگز نمی‌توانید همه مردم را با بذل مال [راضی کرده] و گشایشی در زندگی ایشان ایجاد کنید؛ ولی با اخلاق خوشستان آنان را خشنود سازید.»^۲ امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که غم و غصه را از دل مؤمنی بردارد، خداوند همه اندوه‌ها و گرفتاری‌های آخرت را از او دور کند و او را با دلی آرام از قبر برانگیزد.»^۳

صد خانه اگر به طاعت آباد کنی
زان به نبود که خاطری شاد کنی

گر بنده کنی به لطف، آزادی را
بهنتر که هزار بنده آزاد کنی^۴

۲. پرستاری

یکی از عرصه‌های خدمت‌رسانی، پرستاری است. برخی بیماران یا سالمندان در بیمارستان، منزل یا آسایشگاه به کمک و پرستاری نیاز دارند. اگر کسی این امر را انجام دهد، بهترین خدمت را به ایشان نموده است؛ اما چنانچه انسان نمی‌تواند به اینان خدمت‌رسانی نماید، می‌تواند هزینه‌اش را بپردازد تا شخصی دیگر این مهم را بر عهده گیرد. رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «وَمَنْ قَامَ عَلَی مَرِيضٍ يَوْمًا وَلَيْلَةً بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى مَعَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَجَازَ عَلَی الصَّرَاطِ كَالْبُرْقِ اللَّامِعِ؛^۵ کسی که یک شبانه‌روز از مریضی پرستاری کند، خداوند او را با ابراهیم خلیل علیه السلام برمی‌انگیزد و مانند برق درخشان از صراط خواهد گذشت.»

در تاریخ آمده است که دو نفر از راه دور برای انجام مناسک حج به سوی مکه رهسپار شدند. وقتی برای زیارت قبر رسول خدا ﷺ به مدینه آمدند، یکی از آنها بیمار شد و در منزلی بستری گردید و هم‌سفرش از او پرستاری کرد. روزی هم‌سفر، به بیمار گفت: «خیلی مشتاق زیارت مرقد رسول خدا ﷺ هستم. اجازه بده برای زیارت بروم و برگردم.» بیمار گفت: «تویار و مونس من هستی؛ مرا تنها مگذار. وضع مزاجی من وخیم است؛ از من جدا نشو.» هم‌سفر گفت: «برادر! ما از راه دور آمده‌ایم. دلم برای زیارت پَر می‌زند. شما اجازه بدهید، زود می‌روم و

۱. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۸۹.

۲. مفید، الاختصاص، ج ۱، ص ۲۲۵.

۳. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷، ص ۱۹۷.

۴. ابوسعید ابوالخیر، رباعیات، شماره رباعی ۶۹۲.

۵. شیخ صدوق، ثواب الأعمال وعقاب الأعمال، ص ۲۸۹.

برمی‌گردم.» بیمار که سخت به پرستار نیاز داشت، نمی‌خواست هم‌سفرش به زیارت برود. بالأخره، هم‌سفر برای زیارت مرقد رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رفت و پس از زیارت، به حضور امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام رسید و قصه خود و رفیق راهش را به عرض امام رساند. حضرت فرمود: «اگر تو کنار بستر دوست هم‌سفرت بمانی و از او پرستاری کنی و مونس او باشی، در پیشگاه خدای بزرگ، بهتر از زیارت مرقد شریف رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است.»^۱

۳. کمک اقتصادی

یکی از مشکلات جدی جامعه، فقر و تنگدستی است؛ فقری که سخت انسان را رنج می‌دهد و گرفتاری‌های عدیده‌ای را برای زندگی او به وجود می‌آورد. این مشکل اقتصادی، در عرصه‌های مختلف، مانند ازدواج جوانان، تدارک جهیزیه برای دختران جوان و یا تهیه مسکن نمود پیدا می‌کند. در چنین شرایطی، دور از انصاف است که هر روز شاهد ناله جان‌سوز فقیران و اشک‌های مظلومانه و آه جگرسوز ایشان باشیم و دست روی دست بگذاریم و کاری نکنیم؛ درحالی‌که رفع نیازهای اقتصادی و مالی دیگران، بسیار ضروری و موجب خشنودی حق تعالی است. رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «مِنْ أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ عِنْدَ اللَّهِ إِبْرَادُ الْكِبَادِ الْحَارَّةِ وَ إِشْبَاعُ الْكِبَادِ الْجَائِعَةِ»^۲ از بهترین کارها نزد خداوند، سیراب کردن جگرهای تشنه و سیرنمودن شکم‌های گرسنه است.»

بر اساس برخی گزارش‌ها، تعداد بسیاری از افراد به دلیل بدهکاری و مشکلات اقتصادی، در زندان به سر می‌برند. بودن اینان در زندان، نه تنها مشکلی را حل نمی‌کند، بلکه گرفتاری‌های فراوانی را برای طلبکاران و خانواده‌های ایشان در پی خواهد داشت. طلبکاران می‌توانند این گروه را عفو کنند و یا به آنها مهلت دهند تا به مرور زمان، بدهی خود را بپردازند. همچنین، افراد خیر با دادن بدهکاری اینان، می‌توانند زمینه آزادی‌شان را فراهم نمایند و دل‌های بسیاری را به شادی و آرامش برسانند. از همه مهم‌تر اینکه می‌توان با روش‌های راهبردی، این‌گونه مشکلات را حل نمود. یکی از این سیاست‌ها، گسترش و آسان‌سازی وام‌های قرض‌الحسنه، دادن صدقات و یا روشمند نمودن وقف‌های عام می‌باشد. امروزه، سامان‌دهی وقف‌های عام و کمک‌های خیران،

۱. محمد محمدی اشتهاردی، داستان دوستان، ج ۲، ص ۱۵۹.

۲. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۳۶۹.

انبوهی از مشکلات بدهکاران جامعه را حل می‌کند.

۴. رفع مشکلات اداری

یکی از آسیب‌های جامعه امروزی، مشکلات اداری است که در قالب‌های مختلف، مانند: عدم راه انداختن کار مردم، معطل کردن ارباب رجوع، درگیرکردن آنان در پیچ‌وخم‌های اداری، پارتی‌بازی و درخواست رشوه، نمود پیدا می‌کند. بنابراین، کارمندان و مسئولان باید به بندگان خدا خدمت نموده، مشکل آنان را حل کنند و رفتارشان به کرامت ارباب رجوع بینجامد. به‌یقین، خداوند نیز مشکل خدمتگزاران به بندگان خویش را در دنیا و آخرت حل می‌نماید. امام صادق علیه السلام فرمود: «أَيُّمَا مُؤْمِنٍ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُزْبَةً نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعِينَ كُزْبَةً مِنْ كُزْبِ الدُّنْيَا وَ كُزْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۱ هر انسان مؤمنی که مشکل برادر ایمانی خویش را برطرف سازد، خداوند هفتاد نوع از گرفتاری‌های وی را در دنیا و آخرت رفع می‌کند.»

آثار و برکات خدمت

از آیات و روایات دینی استفاده می‌شود که خدمت‌رسانی به بندگان خدا، دارای آثار دنیوی و برکات متعدد اخروی است.

الف. آثار دنیوی

۱. بهره‌مندی از یاری خداوند

از آنجا که بندگان خدا به منزله عیال او می‌باشند، کسی که به نیازمندان کمک کند، خداوند نیز به او کمک خواهد کرد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ يُفْضِي بَعْضُهُمْ حَوَائِجَ بَعْضٍ فَيُقْضِي اللَّهُ لَهُمْ حَاجَتَهُمْ»^۲ مؤمنان با یکدیگر برادرند و نیازهای همدیگر را برآورده می‌کنند و خداوند هم نیاز آنها را برطرف می‌نماید.»

۲. محبوبیت

هر انسانی دوست دارد، محبوب دیگران باشد. یکی از راه‌های مهم کسب محبوبیت، خدمت به بندگان خداست. در سایه خدمت به مردم، سیادت و عزت به دست می‌آید. خادمان مردم، بر

۱. شیخ صدوق، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ص ۱۳۵.

۲. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۳۱۶.

قلعه دل‌ها حکومت می‌کنند و فاتح دژ قلب‌ها می‌شوند. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «هرکس نیکی خویش را به دیگران نثار کند، دل‌ها به او گرایش می‌یابد.»^۱ رسول اکرم صلی الله علیه و آله نیز می‌فرماید: «سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ؛^۲ آقای هر قومی، خدمتگزار آنان است.» بر این اساس، پیامبران و اولیای الهی که خادمان واقعی ملت‌ها بودند، بیش از دیگران، محبوب بودند. افزون بر این، چنین امری محبوبیت خداوند را در پی دارد. از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله پرسیدند: محبوب‌ترین فرد در پیشگاه خدا کیست؟ فرمود: «مَنْ أَحَبَّ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ؛^۳ محبوب‌ترین فرد، کسی است که بیشتر از همه برای مسلمانان مفید باشد.»

بی‌تردید، کمک به مردم، از اعمال صالحی است که خداوند به واسطه آن، انسان را عزتمند و محبوب قرار می‌دهد. در قرآن کریم می‌خوانیم: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ اللَّهُ رِزْقًا وَسَعَةً؛^۴ خدای رحمان کسانی را که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند، محبوب همه می‌گرداند.»

۳. اجابت دعا

ممکن است تصور شود که به حسب ظاهر، بین دعا و خدمت به بنده خدا ارتباطی نیست؛ اما با دقت در متون دینی، این ارتباط وجود دارد؛ زیرا دعا دل‌ها را به خداوند متوجه می‌سازد و همچنین، وقتی به انسان نیازمند کمک شود و خدمت‌شونده، خدمت‌رسان را دعا کند، خواسته‌اش در حق او به اجابت می‌رسد؛ هرچند دعایش در حق خودش به اجابت نرسد. در حدیثی آمده است: «وقتی به دستگیری نیازمندان موفق شدید، از آنان بخواهید تا درباره شما دعا کنند؛ زیرا دعای آنان درباره شما به اجابت خواهد رسید؛ هرچند درباره خودشان مستجاب نشود.»^۵

۴. خیر و برکت

یکی از آثار مهم خدمت‌رسانی، دستیابی به خیر و برکت است؛ خیر و برکتی که به مراتب بیشتر از مالی است که انفاق شده است. خداوند می‌فرماید: «مَثَلُ آتَانِ كَيْفَ مَالٍ خُودٍ رَا دِرَ رَاهِ خُدَا انْفَاقٍ

۱. تمیمی آمدی، غررالحکم و دررالکلم، ج ۸۶۴۲.

۲. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۲۷۶.

۳. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۶۴.

۴. سوره مریم، آیه ۹۶.

۵. کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۱۷.

می‌کنند، مثل دانه‌ای است که هفت خوشه برآورد و در هر خوشه‌ای، صد دانه باشد. خدا پاداش هرکه را که بخواهد، چند برابر می‌کند. خدا، گشایش دهنده و داناست.»^۱

در برخی روایات، تصریح شده است که خداوند مالی را که انفاق شده است، جایگزین می‌کند. امام صادق علیه السلام به فرزندش، محمد فرمود: «ای فرزندم! از آن پولی که خرج کرده‌ای، چه مقدار باقی مانده است؟» محمد جواب داد: «چهل دینار. حضرت فرمود: «آنها را صدقه بده.» محمد گفت: غیر از این چهل دینار، پول دیگری باقی نمانده است. حضرت فرمود: «تمام این پول را صدقه بده. به یقین خدا جایگزین آن را به تو می‌دهد؛ مگر نمی‌دانی که هر چیزی کلیدی دارد و کلید روزی، صدقه است. پس، این چهل دینار را صدقه بده.» محمد همین کار را کرد. هنوز ده روز نگذشته بود که چهار هزار دینار به دست حضرت رسید. حضرت به فرزندش فرمود: «ای پسر! ما چهل دینار در راه خدا دادیم و خدا در عوض، چهار هزار دینار به ما داد.»^۲

از آیت الله العظمی گلپایگانی رحمته الله علیه نقل شده است: «یک وقت من خیلی گرفتار بودم و قرض‌هایم زیاد شده بود. برای مباحثه از صحن حرم حضرت معصومه علیها السلام می‌گذشتم که کسی آمد و مبلغ ده تومان به من داد. جمع شهریه آن وقت، سی تومان می‌شد. من همین طور داشتم در ذهنم این ده تومان را تقسیم می‌کردم که یک بیچاره‌ای رسید و گفت: وضعم خراب است. با خود گفتم: این پول را نصف کنم. او می‌گفت: خدا شاهد است که دیشب بچه‌هایم گرسنه خوابیده‌اند! من گفتم: هرچه قدر گرفتاری کشیده باشم، بچه‌های ما دیگر گرسنه نخوابیده‌اند. [به همین جهت،] آن ده تومان را به آن بنده خدا دادم و بعد از آن، گشایشی در کار من ایجاد شد و خداوند متعال توسعه عنایت فرمود.»^۳

ب. آثار اخروی

خدمت به مردم، آثار مهم اخروی نیز دارد. در اینجا به برخی از این پیامدها اشاره می‌شود:

۱. کسب پاداش الهی

از مهم‌ترین آثار کارگشایی، سعادت اخروی و رستگاری ابدی است. امام صادق علیه السلام در بیان پاداش چنین کاری فرمود: «هر مسلمانی که نیاز مسلمانی را برطرف کند، خدای متعال خطاب

۱. سوره بقره، آیه ۲۶۱؛ ر.ک: ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۳۱۲.

۲. کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۱۰.

۳. مجله شمیم یاس، اردیبهشت ۱۳۸۶، ش ۵۰.

به او می‌فرماید: اجر و ثواب تو، بر عهده من است و به کمتر از بهشت، برای تو راضی نخواهم شد.^۱

صفوان در محضر امام صادق علیه السلام نشسته بود. ناگهان مردی از اهل مکه وارد مجلس شد و مشکلی را که برایش پیش آمده بود، شرح داد. امام به صفوان فرمود: «فوراً حرکت کن و برادر ایمانی خودت را در کارش مدد نما.» صفوان رفت و پس از توفیق در اصلاح کار و رفع اشکال، برگشت. امام سؤال کرد: «چطور شد؟» صفوان پاسخ داد: خداوند اصلاح کرد. امام فرمود: «بدان، همین کار به ظاهر کوچک که حاجتی از کسی برآوردی و وقت کمی از تو گرفت، از هفت بار طواف دور کعبه محبوب‌تر است.»^۲

یکی از بزرگان می‌گوید: یک سال تابستان به اتفاق امام خمینی علیه السلام و چند تن از روحانیان برای زیارت امام رضا علیه السلام به مشهد مشرف شدیم. بعد از ظهرها به حرم می‌رفتیم و امام را حل علیه السلام همراه ما به حرم می‌آمد. وقتی از حرم بر می‌گشتیم، می‌دیدیم همه چیز فراهم و رو به راه است و چایی نیز آماده شده است. یک روز به امام عرض کردم: این چه کاری است که شما می‌کنید و زحمت می‌کشید؟ دعا و زیارت را برای چایی دم‌کردن، مختصر می‌کنید و باشتاب به خانه باز می‌گردید؟ ایشان در پاسخ فرمود: «من ثواب این خدمت را کمتر از آن زیارت و دعا نمی‌دانم.»^۳

۲. ورود به بهشت

در آموزه‌های اسلامی به کسانی که به خلق خدا خدمت نمایند و زمینه‌های شادی آنان را فراهم کنند، وعده بهشت و شادی داده شده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «هرکس به برادر خود خدمت کند، خداوند در بهشت، غلامان را خدمتگزار او قرار می‌دهد و او را با اولیا و خوبان همنشین می‌نماید.»^۴ امام رضا علیه السلام نیز در این باره فرموده: «مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ فَرَّجَ اللَّهُ عَنْ قَلْبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛^۵ هرکس گره از کار مؤمنی بگشاید [و غمی را از او بزداید]، خداوند هم در قیامت

۱. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۳۱۲.

۲. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۹۸.

۳. مصطفی زمانی وجدانی، سرگذشت‌های ویژه از زندگی امام خمینی علیه السلام، ج ۱، ص ۹۷ و ۹۸.

۴. مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۲۷۵.

۵. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۲۰۰.

کار بسته او را می‌گشاید [و اندوهش را می‌زداید].»

۳. آموزش گناهان

یکی دیگر از آثار خدمت به مردم، نجات در روز قیامت و آبادی منزل آخرت است. وقتی شخصی در دنیا گرفتاری و نیاز مالی یک فقیر را برطرف می‌کند، خداوند در روز قیامت به او یاری خواهد رساند. امام هفتم علیه السلام می‌فرماید: «همانا خداوند در روی زمین بندگانی دارد که در رفع مشکلات مردم تلاش می‌کنند و آنان در روز قیامت ایمن‌اند و هرکس دل مؤمنی را شاد کند، خداوند او را در روز قیامت شاد می‌نماید.»^۱

همچنین، خدمت‌رسانی خالصانه به مردم موجب بخشش از گناهان می‌گردد. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «هرکس به رعیت و زبردستانش احسان و محبت کند، خداوند سبحان بال و پر رحمتش را بر وی بگستراند و او را مشمول آمرزش و غفران خود قرار می‌دهد.»^۲ و یا قرآن کریم نیکی را پاک‌کننده بدی می‌داند و در واقع، به آدمی توصیه می‌کند گناهان خویش را با انجام اعمال صالح و شایسته بشوید؛ آنجا که می‌فرماید: «إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ؛^۳ همانا نیکی‌ها، بدی‌ها را از میان می‌برند.»

---

۱. همان، ص ۱۹۷.

۲. لیثی واسطی، عیون الحکم والمواعظ، ص ۴۳۹.

۳. سوره هود، آیه ۱۱۴.